

Тема 12. Процес проектування об'єктів озеленення

12.1. Склад проектних матеріалів

Проектування здійснюється в декілька етапів і стадій, на яких розробляють питання проекту планування і забудови, благоустрою і озеленення.

Всього існує чотири містобудівні етапи проектування: проект районного (чи регіонального) планування; проект планування міста чи генеральний план; проект детального планування якої-небудь частини міста чи населеного пункту (наприклад, житлового району з мережею вулиць); проект забудови міської території, житлових кварталів, магістралей, майданів, громадського центру. Після цього виконують проектування окремих об'єктів.

Проектування об'єктів озеленення тісно пов'язане з вирішенням містобудівних завдань. Тематика проектування озеленення населених місць може бути подана такими групами: проектування систем (чи схем) озеленення міст, а також розташування об'єктів озеленення приміського відпочинку; проектування окремих об'єктів системи озеленення всіх категорій за використанням і призначенням; проекти реконструкції існуючих зелених насаджень в планувальних зонах старих міст.

Проектування системи озеленення вирішують на стадії генерального плану міста. На етапі проекту детального планування визначають і деталізують місце розташування об'єктів озеленення в частині міста. На стадії проекту забудови населеного місця детально розробляють проект на об'єкт озеленення.

12.2. Процес проектування об'єкта озеленення

Проектування об'єкта озеленення є одним з перших етапів його створення. Другим етапом є будівельний процес, третім – догляд за насадженнями і їх формування.

Процес проектування ведуть в два етапи: передпроектний і безпосередньо проектування.

Перша все необхідно мати вихідні дані: матеріали з характеристики клімату; матеріали з гідрології; матеріали з рельєфу і ґрунту; матеріали з існуючої рослинності; матеріали з інженерного благоустрою території; дані й матеріали щодо типу забудови, наявності промислових підприємств і характеру їх впливу на навколишнє середовище, класу вулиць і магістралей; геодезичні матеріали; програму проектування ландшафтного об'єкта.

До складу проекту входять такі матеріали: схема розташування об'єкта в плані міста чи району; генеральний план; дендроплан; проекти за видами інженерної підготовки і інженерного обладнання території; проекти за видами благоустрою; проекти окремих будинків, споруд, малих архітектурних форм; кошторис будівництва, який визначає вартість всього комплексу робіт з планування об'єкта, створення і формування насаджень, інженерної підготовки, будівництва споруд; проект організації будівельних робіт, розробка календарних планів-графіків будівельних робіт, розрахунок потреби в робочій силі, механізмах і транспорті на період будівництва; пояснювальна записка, в якій детально описано з обґрунтуванням прийнятого в проекті рішення генерального плану, проектні заходи з інженерної підготовки, інженерного обладнання, благоустрою, агротехніки будівництва і формування насаджень.

Спираючись на затверджений проект, виконують останню стадію проектування – робочу документацію. Вона включає такі матеріали: генеральний план з поправками, рекомендованими при затвердженні проекту; розбивочне креслення планування; посадкові креслення озеленення; робоча документація інженерної підготовки, інженерного обладнання окремих споруд; коротка пояснювальна записка до робочої документації.

У проектах парків вирішують такі питання: ландшафтна оцінка території; аналіз лісорослинних, ґрунтових і агролісомеліоративних умов; функціональне зонування паркової території; архітектурно-планувальне вирішення парку і проектні пропозиції з розташування павільйонів, споруд, атракціонів, ігрових влаштувань; композиційна побудова зелених насаджень,

які проектуються, пов'язана з архітектурно-планувальним рішенням, рельєфом місцевості і ґрунтовими умовами; інженерне обладнання парку, водойми, підпірні стінки і сходи, малі архітектурні форми; обсяги робіт, черговість освоєння об'єкта, вартість будівництва.

ВИСНОВКИ

Соціальна значущість ландшафтного й садово-паркового проектування, його методи дозволяють вирішувати містобудівні завдання з урахуванням вимог сучасної екології і ландшафтно-архітектури. Садово-парковий ансамбль будується на основі загальних закономірностей створення творів мистецтва. Однак садово-паркове будівництво, поєднуючи в єдиному гармонічному цілому натуральні форми природи й штучні форми містобудування, відрізняється від інших видів мистецтвашироким використанням живого рослинного матеріалу, який безупинно міняє свій вигляд.

КОРОТКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Алея – пішохідна чи транспортна дорога, обсаджена з обох боків деревами, чагарниками, що висаджуються на однаковій відстані один від одного, чи їх групами у певному ритмі. Алеї в парку бувають головні, другорядні, прогулянкові. Ширина алеї визначається залежно від кількості відвідувачів об'єкта.

Ампельні рослини – рослини, які мають переважно виткі чи падаючі до низу гілки, використовують для оформлення інтер'єрів будинків. Вирощують в амплях (підвісних на ланцюгах вазонах, спеціальної форми кошиках та ін.).

Асортимент – видовий, породний склад і співвідношення видів та формдерев, чагарників, трав'яних рослин, які вирощують у розсадниках або застосованих в озелененні даної місцевості, відповідаючи проекту конкретного об'єкта озеленення.

Багатолітники – трав'янисті рослини, які розвивають в перший рік вегетативні органи (роzetки), а в наступні – цвітучі й плодоносні; поділяються на групи: кореневі, клубнекореневі, луковичні, з утолщеним коренем.

Баланс території об'єкта озеленення – кількісне співвідношення площ елементів планування насаджень, алей, доріг, майданчиків, будинків, споруд, водойм. Виражається в абсолютних (м², га) і відносних (%) величинах.

Бульвар (фр. *boulevard*, від нід. *bolwerk* — «укріплений вал, [больверк](#)») — широка [алея](#) на [міській вулиці](#), у сучасному розумінні, як правило, бульвар є [озеленою](#) прогулянковою пішохідною ділянкою, що оточена дорожнім полотном з обох боків, може мати зони для велодоріжок, дитячих майданчиків і місць для короткочасного [відпочинку](#).

Габітус (лат.) – зовнішній вигляд, форма різних дерев і чагарників.

Генеральний план – основне креслення об'єкта озеленення, який є основою для складання всіх видів робочих креслень і кошторису будівництва. На кресленні показують розташування різних споруд (існуючих або тих, що будуються, елементів благоустрою, озеленення, розташування доріг, комунікацій та ін.).

Декоративність – показник естетичних якостей окремих рослин, груп, масивів, що характеризуються розмаїттям ознак. Декоративність визначається на основі вивчення декоративних якостей рослин.

Догляд за насадженнями – комплекс агротехнічних заходів, що проводяться на об'єктах озеленення протягом року. Включає своєчасні прополовання, внесення добрива, землевання, зв'язування, утеплювання рослин на зиму, поливання, обрізку, очищення. Поділяється на: догляд післяпосадковий, безпосередньо після посадки дерев та чагарників протягом 2-3 років до повного приживання рослин; догляд у процесі експлуатації, тобто протягом всього періоду існування насаджень.

Зелене будівництво – багатогалузеве господарство, зв'язане з різними видами мистецтва, архітектурою, інженерними питаннями, питаннями санітарії і гігієни, біології й агротехніки, географії рослин, ландшафтоведенням та іншими галузями науки.

Килимові рослини – низькорослі (2-10 см), звичайно ті, що стелються, трав'яні рослини з красиво пофарбованим листям або рясно квітучі, також

можуть бути більш високими, але добре піддаються стрижці. Використовують для створення узорчастих партерів, клумб, работок, квітників, схожих малюнком на килим.

Комплексна зелена зона – це єдина система озелених територій, що є важливим елементом планувальної структури розселення.

Композиція в садово-парковому будівництві – побудова (структура) окремого пейзажу саду, парку чи всієї території із групи дерев, чагарників у певній художній системі композиції, яка забезпечує єдність, співвідлеглисть, взаємозв'язок складових частин (насаджень, рельєфу, водних поверхонь). Використовуються заходи і прийоми композиції: виділення головного й другорядного, масштабність, співрозмірність, пропорційність, ритм, зміна вражень, симетрія, асиметрія, контраст, орієнтація, світло, колір, фактура матеріалу та ін.

Ландшафтна архітектура (архітектура відкритих просторів) – галузь містобудування, метою якої є: комфортна функціонально-просторова організація середовища життєдіяльності людини; цілеспрямоване перетворення ландшафтів та їх охорона; вирішення естетичних завдань соціальної екології.

Містобудівні вимоги до озеленення населених місць – основні вказівки, норми, правила проектування і будівництва об'єктів озеленення, що установлюють необхідний зв'язок з вирішенням архітектурно-планувальних завдань.

Норма посадки – кількість рослин, що висаджуються на 1 га озеленої території. Вона залежить від кліматичної зони і замислу проектувальника.

Об'єкт озеленення – озеленена територія, організована за принципами ландшафтної архітектури: бульвар, сквер, сад, парк, лісопарк й ін. Відповідно до функціо-нального призначення об'єкт озеленення включає необхідні елементи благоустрою: алеї, доріжки, майданчики, лави, малі архітектурні форми.

Озеленення населених пунктів – комплекс заходів щодо створення та використання зелених насаджень в населених пунктах. Озеленення населених пунктів переслідує рекреаційні, санітарно-екологічні, господарські, архітектурно-декоративні та естетичні цілі.

Озеленені території – існуючі масиви посадок дерев і чагарників, поверхні газонів, квітчасто-декоративне оформлення, що виконують санітарно-гігієнічну, містобудівну, функціональну і естетичну роль у процесі функціонального розселення.

Плакучі рослини – декоративні форми, отримані природно, шляхом негативного розмноження черешками (верба біла) і прищеплюванням (шовковиця біла). Широко використовуються при озелененні водойм і на меморіальних об'єктах (кладовищах).

Рослини повзучі – рослини, що належать до групи ліан, з паростками, які укорінюються.

Садово-паркове мистецтво – мистецтво створення садово-паркових композицій з використанням природних і штучних елементів, за законами композиції, перспективи, теорії світла й кольору.

Техніко-економічне обґрунтування проекту – обґрунтування проектних пропозицій з погляду правильного вибору технічного рішення та його економічної доцільності.

Техніко-економічний показник – абсолютний чи відносний чисельний показник основних даних об'єкта, який характеризує стан планувальної вартості, його ефективність та якість.

Фітонцидність – здатність рослин утворювати в невеликих дозах отруєні летучі захисні речовини, які придушують або діють згубно на зростання бактерій, грибків і простіших, а також дрібних комах (олеандр, магнолія крупноквіткова, черемха звичайна, жимолость блискуча, горіх грецький, клен ясенелистий).

Формування – вид стрижки з метою надання рослинам певного габітусу, декоративної виразності, не властивої рослині (стрижка у формішару, кубу, якоїсь тварини, одно-трирядного ступінчастого живоплоту).

Функціональне зонування території об'єкта озеленення міста – виділення у процесі проектування ділянок або зон, різних за функціональним призначенням, наприклад жилої забудови, промислової території, зони видовищних заходів, прогулянок чи «тихого відпочинку» для більш раціонального планування.

Штамб – безлиста і очищена від гілок частина стовбура, від кореневої шийки до першої скелетної гілки крони. Звичайно штамбові дерева формують для алейних посадок на вулицях, бульварах, для посадки в якості солітерів.